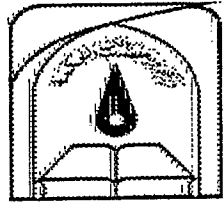

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۱۵۱۵

مطبعی و ناشر: مطبعه کهنه حاجی بابا، پلاک ۱۱۱، لندن ۲۱۰۲۵۷

تجدید شماره ۴۷، شماره ۴۷، شماره ۴۷

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

موضوع:

خرید و فروش اعضای بدن

دانشجو:

علی اکبر مرادی

استاد راهنما:

دکتر محمدحسن صادقی مقدم

استاد مشاور:

دکتر محمد عیسیٰ تفرشی

بهار ۱۳۸۰

۴۱۵۱۵

۱۳۸۱ / ۱۵ / ۵

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد
اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم / آقای علی اکبر مرادی
تحت عنوان خرید و فروش اعضای بدن
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی
ارشد پیشنهاد می کنند.

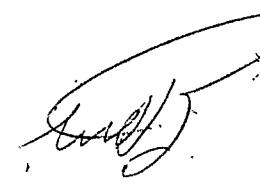
از طرف هیئت داوران علمی
تاییدیه

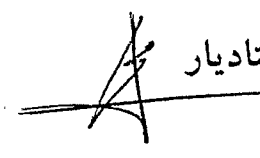
اعضای هیئت داوران نام و نام خانوادگی رتبه علمی امضاء

۱- استاد راهنما جناب آقای دکتر محمدحسن صادقی مقدم استادیار

۲- استاد مشاور جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی استادیار

۳- استاد ناظر جناب آقای دکتر سیدمصطفی محقق داماد استاد

۴- استاد ناظر جناب آقای دکتر حسن ره پیک استادیار

۵- نماینده شورای تحصیلات تکلیفی جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی استادیار

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته حقوق خصوصاً است که

در سال ۱۳۸۰ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب

آقای دکتر محمدحسن صادقی قنبرم و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر محمدعسی قنبرم از

آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به

مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه

کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از

طریق مراجع قضایی مطالبه و وصل کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دانشگاه

معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب علی اکبر مرادی دانشجوی رشته حقوق مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق

و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

(سرنه شماره (۲) کارشناسی و دکتری)

تقدیم به:

روح پدر و مادرم

همسر و فرزندانم

برادران و خواهرانم

تقدیر و تشکر

جا دارد که از اساتید بزرگواری که در تهیه و تدوین این تحقیق اینجانب را مورد لطف و عنایت قرار دادند تشکر شود. از جناب آقای دکتر محمدحسن صادقی مقدم استاد راهنما که قبول زحمت نموده و اینجانب را با راهنماییها و ارشادات خود مورد لطف قرار دادند صمیمانه تشکر می نمایم. همچنین از استاد مشاور جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی که زحمت مشاوره این تحقیق را تقبل نمودند نیز صمیمانه تشکر می نمایم.

چکیده تحقیق

با پیشرفت علوم پیوند اعضای بدن به صورت گسترده‌ای مطرح شده است. پیوند عضو مستلزم انتقال و تصرف در آن است. برای عمل پیوند سه راه وجود دارد که یکی از آنها خرید و فروش اعضای بدن است.

با وجودی که مخالفان فراوانی در فقه و حقوق در مقابل خرید و فروش اعضای بدن وجود دارد و دو پایه اساسی یعنی مالیت و ملکیت اعضای بدن مورد تردید قرار گرفته است ولیکن موضوع مذکور دارای اعتبار کافی است.

مالیت بالقوه اعضای بدن و ملکیت ذاتی آنها و یا حداقل سلطه انسان بر آنها، توانایی لازم برای فروش آنها را با شروطی بوجود آورده است. مقابله با مسئله بیع اعضا مخالفین را بسوی انحصاری نمودن انتقال به دو طریق دیگر یعنی، وصیت و هبه اعضای بدن نموده است.

اگر چه در انتقال عضو از شخص زنده به شخص دیگر با بیع موضوع حل شد اما مخالفین، هبه اعضای بدن را ترجیح دادند.

درست است که همه اعضای بدن از نظر انسانی دارای جایگاه والایی است اما بیع اعضای بدن نیز به عنوان یک راه حل مطرح شده است.

راه حل مذکور با وجود اهداف عقلایی توأم با معنوی، راه حل معقول و موجهی است. در بحث انتقال از میت در موضوع مرگ مغزی علم پزشکی نقطه مقابل فقه را مطرح کرده است. علم پزشکی معتقد به مرگ مغزی به عنوان مرگ حقیقی می باشد. این نظر به صواب نزدیکتر می باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	۱- اهمیت موضوع خرید و فروش اعضای بدن.....
۳	۲- سؤالات تحقیق.....
۴	۳- فرضیه‌های تحقیق.....
۴	۴- پیشینه تحقیق.....
۴	۵- روش و نوع تحقیق.....
۵	۶- روش و ابزار گردآوری.....
۵	۷- اهداف و استفاده کنندگان از تحقیق.....

فصل اول: کلیات

۷	۱-۱- تاریخچه پیوند اعضا.....
۸	۲-۱- انگیزه‌های نقل و پیوند اعضا.....
۸	الف - مرحله ضرورت.....
۹	ب - مرحله احتیاج.....
۹	ج - مرحله بکارگیری برای زیبایی.....
۹	۳-۱- اقسام نقل اعضای بدن انسان.....
۱۰	۱-۳-۱- نقل ذاتی.....
۱۰	۲-۳-۱- نقل غیرذاتی.....
۱۱	۱-۲-۳-۱- نقل از انسان زنده به زنده.....
۱۲	۲-۲-۳-۱- نقل از انسان مرده به زنده.....
۱۳	۴-۱- اصل کرامت انسانی.....

عنوان

صفحه

۱-۴-۱- دیدگاه فقه ۱۴

۱-۴-۱-۱- کرامت ارزشی ۱۴

۱-۴-۱-۲- کرامت ذاتی ۱۴

۲-۴-۱- کرامت انسانی از دیدگاه حقوق ۱۷

۱-۲-۴-۱- کرامت انسان در قوانین بین‌المللی ۱۸

۲-۲-۴-۱- کرامت انسان در حقوق داخلی ۲۰

۵-۱- محور اصلی بحث ۲۲

فصل دوم: خرید و فروش اعضای بدن از دیدگاه فقه و حقوق

۱-۲- مالیت اعضای بدن ۲۶

۱-۱-۲- تعریف لغوی مال ۲۶

۱-۱-۱-۲- حقیقت مال ۲۷

۲-۱-۲- تعریف اصطلاحی مال ۲۸

۱-۲-۱-۲- تعریف مال از نظر فقها ۲۸

۲-۲-۱-۲- تعریف مال از نظر حقوق ۳۱

۲-۱-۲- مالیت بالقوه اعضای بدن ۳۵

الف - اشکال شیخ انصاری در مورد عمل حُر ۳۵

ب - نظر حضرت امام در مورد عمل حُر ۳۵

۱-۲-۱-۲- نظریه یگانگی حقوق پدیدآورنده اثر ۳۶

۲-۲-۱-۲- نظریه دوگانگی حق معنوی و مادی آفریننده اثر ۳۶

۳-۱-۲- مال در قانون مدنی ۳۷

عنوان

صفحه

نتیجه.....	۳۸
۲-۲- رابطه انسان با اعضای بدن خویش.....	۳۸
۱-۲-۲- معنی و مفهوم مالکیت.....	۳۹
۲-۲-۲- مالکیت در نظر فقها.....	۳۹
۳-۳-۲- مالکیت در حقوق ایران.....	۴۰
الف- اوصاف مالکیت.....	۴۱
ب- مفاد حق مالکیت.....	۴۱
ج- حدود مالکیت.....	۴۲
۴-۲-۲- رابطه انسان با اعضای بدن خود از دیدگاه امامیه.....	۴۳
۱-۴-۲-۲- اقسام و مراتب مالکیت در فقه امامیه.....	۴۳
۵-۲-۲- رابطه انسان با اعضای بدن خود از دیدگاه عامه.....	۴۶
۱-۵-۲-۲- اعضای که تصرف در آنها منجر به فوت نمی شود.....	۴۶
۲-۵-۲-۲- اعضای که تصرف در آنها منجر به فوت می شود.....	۴۸
نتیجه.....	۴۸
۳-۲- نظر مخالفین نقل و انتقال اعضا.....	۴۹
۱- استناد به حدیث لاضرر.....	۴۹
جواب از اشکال.....	۴۹
۲- اشکال از طریق آیه تبتیک.....	۵۰
جواب از اشکال.....	۵۰
۳- کرامت انسان.....	۵۱
جواب اشکال.....	۵۱
۴- اشکال حرمت تمثیل.....	۵۲

عنوان

صفحه

جواب اشکال.....	۵۳
۵- اشکال مالکیت بر جسم.....	۵۵
جواب اشکال.....	۵۵
۶- اشکال وجوب دفن عضو میان.....	۵۶
جواب اشکال.....	۵۶
۷- اشکال شهادت اعضای بدن در آخرت.....	۵۷
جواب اشکال.....	۵۷
۸- اشکال شیوع تجارت خلاف روی اعضا.....	۵۸
جواب اشکال.....	۵۸
۹- اشکال دفع و وازدگی عضو پیوندی.....	۵۸
جواب اشکال.....	۵۹
۱۰- اشکال میته بودن عضو.....	۵۹
جواب اشکال.....	۶۰
۱۱- اشکال مخدوش بودن نماز با عضو پیوندی.....	۶۰
جواب اشکال.....	۶۰
۴-۲- نظر قائلین به جواز نقل وانتقال اعضا.....	۶۱
۴-۲-۱- مبنای جواز نقل از نظر موافقین.....	۶۲
الف- نظریه وجود ضرورت.....	۶۲
ب- نظریه وجود مصلحت اجتماعی.....	۶۵
۵-۲- خرید و فروش اعضای بدن از دیدگاه فقه.....	۶۶
۵-۲- خرید و فروش اعضای بدن از دیدگاه حقوق.....	۶۷
۱-۵-۲- موضع قوانین بعضی از کشورهای در رابطه با خرید و فروش اعضای بدن.....	۶۸

عنوان

صفحه

۱- قانون ایتالیا.....	۶۹
۲- قانون آرژانتین.....	۷۰
۳- قانون اسپانیا.....	۷۰
۴- قانون برزیل.....	۷۰
۵- قانون فرانسه.....	۷۰
۶- قانون یوگسلاوی.....	۷۱
۷- قانون مصر.....	۷۱
۸- مصوبه مجلس وزرای بهداشت کشورهای عرب.....	۷۲
۹- تصمیم مجمع فقه اسلامی.....	۷۲
۱۰- قانون عراق.....	۷۲
۱۱- قانون کویت.....	۷۳
۱۲- قانون آمریکا.....	۷۳
۲-۵-۲- خرید و فروش اعضای بدن در قانون ایران.....	۷۴
۳-۵-۲- اشکالات وارده بر خرید و فروش بدن از جانب حقوق جزا.....	۷۴
۱-۳-۵-۲- اشکال ممنوعیت تعرض به تمامیت جسمانی شخص.....	۷۵
جواب اشکال تعرض به تمامیت جسمانی شخص.....	۷۶
الف - تعریف جرم از نقطه نظر قانونی.....	۷۶
ب - جرم از نظر فقه.....	۷۷
ج - جرم از نظر اجتماعی.....	۷۸
۲-۳-۵-۲- اشکال مخالفت با نظم عمومی.....	۷۹
جواب به اشکال مخالفت بانظم عمومی.....	۷۹

فصل سوم: بحثهایی پیرامون نقل و انتقال اعضای بدن

۱-۳-رضایت	۸۲
۱-۱-۳-رضایت کتبی	۸۳
۲-۱-۳-رضایت از روی آگاهی کامل به نتایج صورت گیرد.	۸۴
۳-۱-۳-رضایت از جانب شخص کامل الاهلیت باشد.	۸۵
۱-۳-۱-۳-رضایت نابالغ مطلقاً قبول نمی شود	۸۶
۲-۳-۱-۳-مؤثر بودن رضیت نابالغ به ضمیمه رضایت ولی او.	۸۶
۲-۱-۳-عدول از رضایت	۸۸
۲-۳-بررسی تفصیلی انتقال اعضای بدن	۸۹
۱-۲-۳-انتقال عضو از انسان زنده	۸۹
۱-۱-۲-۳-نقل اعضای که حیات انسان متوقف بر آنها می باشد	۹۰
۱-۱-۲-۳-۱-۱-۱-اعضای تک	۹۰
۲-۱-۲-۳-۱-۱-۲-اعضای جفت	۹۱
الف) دیدگاه اهل سنت در مورد برداشت عضو حیاتی محکومین به اعدام	۹۲
۱-عدم لزوم رضایت محکوم	۹۲
۲-لزوم رضایت محکوم	۹۳
ب) دیدگاه امامیه در مورد برداشت عضو حیاتی محکومین به اعدام	۹۳
۲-۱-۲-۳-۱-۲-۱-اعضایی که حیات انسان متوقف بر آنها نیست	۹۴
۱-۲-۱-۲-۳-۱-۲-۱-اعضایی که وظیفه اساسی برعهده دارند	۹۴
۲-۲-۱-۲-۳-۱-۲-۲-اعضایی که وظیفه اساسی برعهده ندارند	۹۴
۳-۲-۱-۲-۳-۱-۲-۲-اعضایی که متجدد هستند	۹۵
۴-۲-۱-۲-۳-۱-۲-۲-اعضای غیرمتجدد	۹۶

عنوان

صفحه

.....	۳-۲-۱-۲-۵- دستگاه تولیدمثل	۹۶
.....	الف) اعضایی که وظیفه انتقال صفات وراثتی را برعهده دارند	۹۷
.....	ب) اعضایی که آلت انجام تولیدمثل می باشند	۹۷
.....	۱- آلات تناسلی	۹۸
.....	۲- رحم	۹۹
.....	۳-۲-۲- انتقال عضو از میت	۹۹
.....	۳-۲-۱- انتقال از طریق وصیت	۱۰۰
.....	۳-۲-۱-۱- قلمرو وصیت در مورد انتقال عضو	۱۰۰
.....	۳-۲-۱-۲- وجود و عدم وصیت برای بردشت عضو	۱۰۱
.....	الف) لزوم اذن ورثه در صورت نبود وصیت برای انتقال عضو	۱۰۱
.....	ب) عدم لزوم اذن ورثه در صورت نبود وصیت برای انتقال عضو	۱۰۲
.....	۳-۲-۲- انتقال عضو میت از طریق بیع	۱۰۳
.....	۳-۲-۲-۱- فروش در زمان حیات	۱۰۳
.....	۳-۲-۲-۲- فروش اعضای میت توسط ورثه	۱۰۳
.....	۳-۲-۲-۳- علت عدم وجود حق برای ورثه در ثمن اعضای بدن میت	۱۰۵
.....	۳-۳- مرگ مغزی	۱۰۷
.....	۳-۳-۱- مرگ از دیدگاه شرع	۱۰۷
.....	۳-۳-۱-۱- محل روح در بدن	۱۰۸
.....	۳-۳-۲- مرگ از دیدگاه پزشکی	۱۱۰
.....	۳-۳-۱-۲- حالت اغما	۱۱۰
.....	۳-۳-۳- نظر فقه در مورد مرگ مغزی	۱۱۱
.....	۳-۳-۱- ملاک تعیین کننده در مرگ	۱۱۲

۱۱۳ نظر حقوق خارجی در مورد مرگ مغزی ۴-۳-۳
۱۱۴ مرگ مغزی در قوانین خارجی ۱-۴-۳-۳
۱۱۵ نظر حقوق ایران در مورد مرگ مغزی ۵-۳-۳
۱۱۵ مرگ مغزی در قوانین ایران ۱-۵-۳-۳
۱۱۸ هیئۀ اعضای بدن ۴-۳
۱۱۹ نتیجه گیری
۱۲۳ فهرست منابع